

Advies over de impact van wegenwerken op autochtone soorten

Nummer:	INBO.A.3154
Datum advisering:	1 juli 2014
Auteur:	Kristine Vander Mijnsbrugge
Contact:	Marijke Thoonen (marijke.thoonen@inbo.be)
Kenmerk aanvraag:	e-mail op datum van 6 juni 2014
Geadresseerden:	T.a.v. Meg Verhees Regionaal Landschap Haspengouw en Voeren vzw Daaleinestraat 2 3720 Kortesseem meg.verhees@rlh.be
Cc.	Gemeente Riemst Claude Froyen (claude.froyen@riemst.be)

AANLEIDING

Het regionaal landschap Haspengouw en Voeren vreest dat de aanleg van een verharde weg in de Trinellestraat te Millen schade zal berokkenen aan een oude meidoornhaag met een zeer oud exemplaar van gele kornoelje, met verlies van erfgoed tot gevolg. Om te voldoen aan de zorgplicht (art. 14 van het Natuurdecreet)¹ verdienen dergelijke erfgoedelementen maximale bescherming en vrijwaring.

VRAAG

1. In hoeverre kunnen de geplande werkzaamheden indirecte schade berokkenen aan de beschreven soorten?
2. Wat is bij directe schade (verwijdering) het verlies aan cultuurhistorische en natuurlijke erfgoedwaarde?
3. Welke maatregelen kunnen bij de werkzaamheden genomen worden om schade te vermijden of te minimaliseren?

TOELICHTING

1. Waardering van kleine landschapselementen

Naar aanleiding van deze adviesvraag werd een plaatsbezoek uitgevoerd aan de haag in de Trinellestraat te Millen. Het betreft een oude meidoornhaag (*Crataegus* spp.) met daarin aanwezig een oud exemplaar van gele kornoelje (*Cornus mas*). Oude meidoornhagen zijn in Vlaanderen heel zeldzaam geworden. De aanwezigheid van een omvangrijke (en dus oude) gele kornoelje draagt bij tot de bijzonderheid van deze haag. Gele kornoelje komt in oude hagen enkel voor in Zuid-Limburg. Er zijn twee belangrijke redenen waarom deze haag moet beschermd worden: een cultuurhistorische en een genetische.

1.1. Cultuurhistorisch waardevol

Schaalvergroting in het landschap, urbanisatie, wegebouw e.d. veroorzaakten sinds begin vorige eeuw een systematische afbouw van vele hagen en houtkanten in het Vlaamse landschap. Daarbovenop kwam in de jaren tachtig de bestrijding van plevuur, een ziekte veroorzaakt door de bacterie *Erwinia amylovora*, die behoorlijke schade kan veroorzaken in de fruit- en sierteelt. Mede door de omvangrijke aanwezigheid van meidoornhagen in het landschap werden deze vaak als grote schuldige aangewezen bij de verspreiding van de ziekte. Wettelijke bepalingen trachtten de verspreiding van de ziekte in te dijken door het afzetten of rooien van aangetaste meidoorns en het snoeien van meidoornhagen te verplichten bij aantasting. Niet zelden leidde dit tot drastische maatregelen waarbij kilometers oude, landschappelijk zeer waardevolle meidoornhagen voorgoed verdwenen. Inmiddels wordt aangenomen dat de relatie tussen plevuur en meidoorns beperkt is. Rooien om die reden hoeft niet meer aan de orde te zijn. Dit alles leidde wel tot een sterk verarmd landschap in Vlaanderen waarin oude meidoornhagen uiterst zeldzaam geworden zijn.

1.2. Waardevolle autochtone genen

In Vlaanderen wordt de laatste 15 jaar aandacht besteed aan de vermeerdering van autochtone genenbronnen. Dit zijn oude landschapselementen met houtige begroeiing (bomen en struiken) waarbij de kans groot is dat deze nooit werden aangelegd met plantsoen van vreemde origine. Deze bomen en struiken zijn aangepast, na vele eeuwen natuurlijke selectie, aan onze lokale groeiomstandigheden (bodem en klimaat). Zij dragen deze aangepastheid mee in hun overerfbare genen. Dat autochtone bomen en struiken verschillen van de niet-autochtone is vast te stellen door genetisch onderzoek of in herkomstproeven. Zo werd bijvoorbeeld reeds vastgesteld in herkomstproeven dat de autochtone populaties op een ander moment uitlopen dan de niet-autochtone. Door niet te vroeg of niet te laat uit te lopen hebben autochtone

---

¹ Decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu (BS. 10/01/1998)

populaties minder last van late vorsten in het voorjaar of lopen ze een minder competitief nadeel op door te laat te beginnen groeien in de lente, respectievelijk. Op het einde van vorige eeuw brachten nagenoeg alle bosboomkwekerijen in Vlaanderen heel wat niet-autochtone herkomsten op de markt, zeker voor de inheemse struiksoorten. Dit noodzaakte de uitbouw van een programma om de laatste autochtone genenbronnen in ons Vlaamse landschap te identificeren en een toekomst te geven via de creatie en vermarkting van autochtoon plantsoen.

2. Inschatting van de impact van verstoring door de wegenwerken

De aanleg van een verharde weg vlak naast deze haag zal onvermijdelijk schade toebrengen aan het wortelgestel door de graafwerkzaamheden. Dit zal onvermijdelijk de vitaliteit van deze oude struiken sterk aantasten en de kans op afsterven aanzienlijk hoog maken. Daarom is het advies van het INBO dat de wortelzone bij werkzaamheden absoluut vrij moet blijven van verstoring. De breedte van de wortelzone kan variabel zijn en is slechts met zekerheid vast te stellen door bijkomend onderzoek via profielboringen in de bodem. Gemiddeld gezien is een wortelzone van een geschoren haag twee maal 2 meter langs beide zijden van de haag. Hierbij is het absoluut noodzakelijk dat deze twee maal 2 meter vrij blijven van verstoring. Verstoring wordt niet enkel veroorzaakt door graafwerken (aanleg baan, nutsvoorzieningen en andere bijkomende infrastructuur) maar ook door opslag van werkmateriaal of grond op de bodem.

CONCLUSIE

1. De aanleg van een verharde weg vlak naast deze haag zal onvermijdelijk schade toebrengen aan het wortelgestel door de graafwerkzaamheden. Dit zal onvermijdelijk de vitaliteit van deze oude struiken sterk aantasten en de kans op afsterven aanzienlijk hoog maken.
2. Gezien de zeldzaamheid van oude meidoornhagen in het algemeen, en gezien de bijzonderheid van de haag waarvan sprake te Millen door de aanwezigheid van een oude gele kornoelje in de haag, is bescherming van deze haag absoluut wenselijk zowel vanuit cultuurhistorisch oogpunt (zeldzaam levend erfgoed) als vanuit het oogpunt van autochtone genenbronnen.
3. De wortelzone moet bij werkzaamheden absoluut vrij blijven van verstoring. Het is absoluut noodzakelijk dat twee maal 2 meter langs beide zijden van de haag vrij blijft van verstoring.

REFERENTIES

Vander Mijnsbrugge K., Bischoff A., Smith B. (2010). A question of origin: Where and how to collect seed for ecological restoration. *Basic and Applied Ecology* 11, pp. 300-311.

BIJLAGEN

Bosrevue nummer 35, jan-feb-maart 2011, themanummer autochtone bomen en struiken.